

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Intelligens szigetek**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2015/C 268/02)

Előadó: Anna Maria DARMANIN

2014. július 10-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Intelligens szigetek

(saját kezdeményezésű vélemény).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2015. március 4-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2015. március 18–19-én tartott 506. plenáris ülésen (a március 19-i ülésnapon) 147 szavazattal 1 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

1.1. A szigeteknek vannak olyan egyedi jellegzetességeik, amelyek sajátos problémákat okoznak; ezek a jellemzők azonban akár lehetőségekké is alakíthatóak az intelligens és fenntartható fejlődésre irányuló politikák végrehajtásával, melyek a fenntartható növekedés és a jobb munkahelyek révén versenyelőnyt biztosíthatnak a szigetek számára.

1.2. Az intelligens és fenntartható fejlődésre irányuló politikák kidolgozása és végrehajtása során figyelembe kell venni a szigetek sajátos jellemzőit, különösen az éghajlatváltozás hatásaira való érzékenységük terén. A politikáknak és a kezdeményezéseknek ezért biztosítaniuk kellene az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást segítő intézkedések általános érvényesítését, hogy a szigetek ki tudják alakítani, illetve javítani tudják az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képességüket gazdaságuk minden területén.

1.3. Az intelligens szigetek számára kidolgozott intelligens politikák tartalmazhatnának egy „szigeteszett”, amellyel tesztelnék az uniós politikák szigetekre gyakorolt hatását, és megfelelő mértékben figyelembe vennék a szigeti dimenziót. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy az összes főigazgatóságán vezesse be a szigeteszetteket.

1.4. Az EGSZB emellett az intelligens szigetek fejlődésének előmozdítása érdekében egy sor célirányos politikai ajánlást fogalmaz meg, amelyeket a következő pontokban (4–11. pont) egyenként részletesen ismertetünk és elmagyarázunk. A következő területekről van szó:

- digitális menetrend: beruházás az infrastruktúrába, az egységes piac teljes megvalósítása és kutatás-fejlesztési beruházások,
- energiaügy: szigetek mint kísérleti területek az óceán-, árapály-, hullám-, nap- és szélenergia felhasználásához és e technológiák kombinálásához,
- közlekedés és mobilitás a szigetekeken fekvő városokban: a „Horizont 2020”-on és az Interreg-en belüli programok, amelyek a tengeri közlekedésre és a városi mobilitásra irányulnak, és a szigetekeken folyó élet fenntarthatóságát szolgálják; az állami támogatások kombinálása a fenntartható közlekedéssel,
- tengerpolitika: tengerfelügyelet; kutatás-fejlesztés a tengeri bányászat és az óceanográfia területén, a szigeteket használva kutatóközpontként; hatásvizsgálatok arról, hogy a szigetek milyen befolyást gyakorolnak a tengerpolitikára; a szigetek szerepe a tengerpolitikában,

- árukereskedelem és a szolgáltatások kereskedelme: bevált gyakorlatok a résziaci kereskedelem terén; a politika olyan jellegű adaptációja, amely a szigeteken az ilyen kereskedelmet elősegíti; nyitott laboratóriumok a szigetek gazdasági és társadalmi fejlődésének előmozdítására,
- idegenforgalom: megközelíthetőség; a turizmus sajátos jellege és hatásai,
- vízgazdálkodás: kifejezetten a szigetekre jellemző sajátosságokkal rendelkező politika, és végezetül
- oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás.

1.4.1. A szóban forgó ajánlások végrehajtását elsősorban és a – megosztott vagy meg nem osztott – hatáskörök és illetékességi területek függvényében helyi, regionális, nemzeti vagy uniós szinten kell kezdeményezni, és ennek során határozottan kívánatos az egyes szintek közötti együttműködés.

2. A vélemény tárgya

2.1. Ebben a véleményben az EGSZB az Egyesült Nemzetek szigetekre alkotott definíciójából indul ki, azonban egyfelől azokra a szigetekre korlátozza a vélemény tárgyát, amelyek az Európai Gazdasági Térséghez (EGT) tartoznak, másfelől ki is bővíti a kört azokra a kis- és közepes méretű szigetekre, amelyek maguk is államok és az EGT tagjai. Ez konkrétan Máltára, Ciprusra és Izlandra vonatkozik.

2.2. Az „intelligens szigetek” fogalommal az EGSZB specifikusan olyan szigeti területre utal, amely fenntartható helyi gazdasági fejlődést és magas életszínvonalat hoz létre azáltal, hogy a fenntarthatóság több kulcsfontosságú területén, például a gazdaságban, a mobilitásban, az energiaügyben, a környezetvédelem és az ikt terén, a vízgazdálkodásban, az oktatásban és a humántőke terén kiemelkedik, és az irányításban is kiválóan mutatkozik.

3. Bevezetés

3.1. Az európai szigetek elszigeteltségük és periférikus elhelyezkedésük miatt időnként hátrányban vannak a kontinentális Európához képest. A földrajzi elhelyezkedés azonban nem csak hátrányokat, hanem nagy előnyöket is biztosít, és a szigetek napjainkban hatalmas növekedési és fejlődési potenciállal rendelkeznek, nemcsak saját maguk, hanem Európa egésze számára. Az EGSZB ezért kéri olyan intelligens politikák és intelligens fejlesztési kezdeményezések kidolgozását uniós, nemzeti és regionális szinten, amelyek figyelembe veszik a szigetek jellemzőit is. A szigetekre vonatkozó intelligens politikákkal kapcsolatos felelősséget ugyanakkor meg kellene osztani az említett szintek között, és nem kizárólag egyetlen kategóriához sorolni. Tekintettel erre a megosztott felelősségre, de nem kizárólag amiatt, az EGSZB kéri egy szigetekkel foglalkozó olyan szakértői csoport felállítását, amely felügyelné a szakpolitikákat, azok szigeteken való alkalmazhatóságát, illetve az ott kifejtett hatásukat. Az EGSZB javasolja továbbá egy nyílt platform felállítását a szigetek számára, amely a szigetek közötti koordinációs és cselekvési fórumként működne az intelligens szigetekkel kapcsolatos célkitűzések terén.

3.2. A szigetek specifikus tulajdonságai gyakran vezetnek bizonyos sajátos társadalmi jelenséghez – például a népesség fogyáshoz, mivel az emberek a jobb lehetőségekkel kecsegtető kontinensre vándorolnak – vagy közlekedési nehézségekhez és esetenként marginalizálódáshoz. Néhány szigetnek azonban sikerült ezeket a hátrányokat pozitívumokká alakítani a résziaci termékek és szolgáltatások kifejlesztésével, amelyek révén megkülönböztették magukat.

3.3. Tekintettel a szigetek sajátos jellemzőire, az EGSZB sürgeti, hogy az uniós politikák tartalmazzanak egy úgynevezett „szigeteszettet”, amellyel tesztelni lehet bármely uniós politika szigetekre gyakorolt hatását és megfelelő mértékben figyelembe lehet venni a szigeti dimenziót. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy az összes főigazgatóságán vezesse be a szigeteszetteket.

4. Digitális képesség

4.1. Az internet egyértelműen növekedési ágazat Európa számára; 2020-as céljaink között szerepel, hogy 2020-ra az összes európai rendelkezzen szélessávú hozzáféréssel, és 2015-re a népesség 50 %-a végezzen online vásárlást.

4.2. A széles körű internet-hozzáférés 2020-ig történő biztosításával kapcsolatban infrastrukturális problémák vannak, és bizonyos területek, köztük egyes szigetek, lemaradásban vannak. Jelenleg sok szigeten, különösen a legtávolabbiakon alacsony az internet elterjedtségi szintje, illetve gyenge a lakosság internet-hozzáférése.

4.3. Jóllehet az Európa 2020 egyik célja az volt, hogy 2013-ra biztosítsa egész Európa internetlefedettségét, ez a cél bizonyos szigetekeken még nem valósult meg, elsősorban infrastrukturális problémák miatt.

4.4. A digitális képesség az egyik lehetőség arra, hogy a szigetek csökkentsék az elszigeteltség földrajzi akadályát, nemcsak az elektronikus kereskedelemnek a vállalkozások, a foglalkoztatás és a kkv-k számára kínált lehetőségei révén, hanem azáltal is, hogy a népesség jobban ki tudja használni az egységes piacot.

4.5. Ezért az EGSZB konkrét intézkedéseket kér mind tagállami, mind európai szinten:

- i. fektessenek be az infrastruktúrába a szélessávú hozzáférés teljes körű biztosítása érdekében a szigetekben;
- ii. teljesítsék ki a digitális egységes piacot, biztosítva ezzel, hogy a szigetek ne legyenek hátrányban, valamint lehetővé téve számukra az egységes piacon való maradéktalan részvételt; továbbá
- iii. valósítsanak meg európai szintű beruházásokat a K+F terén, kihasználva a szigetekben rejlő lehetőségeket a foglalkoztatás és növekedés távoli területeken történő ösztönzésére. A K+F ezenkívül a nagyobb társadalmi innováció eszköze is lehet a szigetekben.

5. Energetikai fenntarthatóság

5.1. Európa energetikai célokat határozott meg 2020-ra, 2030-ra és 2050-re a fenntarthatóság javítása érdekében, és azért, hogy az energiaszükséglet kielégítése során csökkenjen a fosszilis tüzelőanyagok használata. Az EU néhány szigetének nemcsak hogy teljes energiaszükséglete a fosszilis tüzelőanyagoktól függ, hanem azok beszerzéséhez is csak bizonyos szállítási módokat tud igénybe venni.

5.2. Ezért még inkább fontos, hogy a szigetek energiafelhasználásuk tekintetében fenntarthatóbbak legyenek. A szigetek természetüknél fogva megfelelő helyzetben vannak ahhoz, hogy a lehető legjobban tudják hasznosítani az óceánenergiát, valamint a szél- és a napenergiát.

5.3. Igazi sikertörténetek bizonyítják, hogy a szigetek energiaszükségleteik terén képesek fenntartható módon önellátóvá válni. Például a Dánia központi részének partjaitól távol fekvő Samsø 1997 óta Dánia „megújulóenergia-szigete”. 11 szárazföldi szél-turbina használatával 10 éven belül képessé vált a teljes körű önellátásra a megújuló energiák terén. 2014-ben El Hierro (Kanári-szigetek) szintén teljes mértékben önellátóvá vált a megújuló energiák segítségével, szél-turbinák és víz-erőművek használatával.

5.4. Az európai szigetek nagyon jól ki tudnák használni a megújuló energiaforrásokat. Ez az ágazat, a szénlábnyom csökkentése mellett, a növekedés és a foglalkoztatás forrása nemcsak az iparágon belül, hanem azon kívül is; Samsø például turistalátványosság lett azáltal, hogy fenntartható önellátásra törekedett.

5.5. Az EGSZB ezért intézkedéseket sürget a következő területeken mind európai, mind tagállami szinten:

- i. a szigetekeken állítsák a középpontba az óceánenergia, a hullámenergia és az árapály-energia terén megvalósuló kutatást és fejlesztést; a szigeteket ne csupán kísérleti telepként használják, még ha ez idekapcsolódó kérdés is, hanem alapozzanak a helyi ismeretekre és kutatási tapasztalatra is;
- ii. tanulmányozzák a megújuló energiák különböző formáinak kis, lokalizált területeken, például szigetekeken megvalósuló egyidejű felhasználásának a hatását; továbbá
- iii. dolgozzanak ki specifikus innovációs kezdeményezéseket a szigetek számára.

Ennek során figyelembe kellene venni a különböző tengerekben/óceánokban elhelyezkedő szigeteken uralkodó sajátos körülményeket.

6. Közlekedés és mobilitás a szigeteken fekvő városokban

6.1. A közlekedés különösen nehéz kérdés a szigeteken élők számára, mivel a tenger körbezárja őket, ezért jelentősen függenek a komptól és a légitársaságoktól. Ezenkívül a termékek importálása és exportálása szintén nagyban függ a tengeri közlekedéstől. A fentiek miatt a komptársaságok általában állami támogatást és szubvenciókat kapnak, hogy a szolgáltatással kapcsolatos kiadások terhei alól a lakosság részben mentesülhessen. Sok fuvarozással foglalkozó vállalkozás továbbra is rossz minőségű üzemanyagot használ, ami veszélyt jelent a tengeri szállítási ágazatban dolgozóakra, a helyi lakosságra és a turistákra.

6.2. Bár a városi mobilitás a motoros járművek széles körű használatától függ, egyre inkább megjelennek a városi közlekedés fenntarthatóbb módjai is, például az alacsony kibocsátású járművek a Lipari-szigeteken. A hibrid vagy elektromos járművek bevezetésére, illetve extenzívebb használatára a szigeteken több lehetőség van.

6.3. Az EGSZB ezért intézkedéseket javasol a következő területeken:

- i. az energiahatékony tengeri szállításra irányuló egyedi Horizont 2020-as projekteket kellene a szigetek számára kidolgozni;
- ii. a közlekedésre irányuló állami támogatást kellene biztosítani azon vállalatok számára, amelyek konkrét lépéseket tesznek a kibocsátások csökkentése érdekében, és a tengeri szállításban minőségi üzemanyagot alkalmaznak;
- iii. Interreg projekteket kellene kidolgozni a szigeteken megvalósítandó energiahatékony városi mobilitás érdekében;
- iv. a tisztességes és fenntartható munkahelyek létrehozására kellene helyezni a hangsúlyt a szigeteken. Az EGSZB sürgeti továbbá a bizonytalan foglalkoztatási helyzet javítását a szigeti útvonalakon repülő légitársaságok és a kirándulóhajók személyzete esetében. Ezek a vállalkozások gyakran profitálnak a szigetek vonzerejéből;
- v. a szigetek idős vagy fogyatékkal élő személyek számára való elérhetősége szintén az intelligens politikák részét kellene, hogy képezze.

7. Tengerpolitika

7.1. Az utóbbi időben nagy figyelem irányul a kék gazdaságra és annak lehetőségeire. A tengerügyek a szigetek szempontjából nagy jelentőségűek, mivel tenger veszi őket körül.

7.2. A szigetek különleges előnyöket élvezhetnek az uniós tengerpolitikák végrehajtása esetén.

7.3. Az EGSZB megismétli azt a korábbi álláspontját, hogy az EU-hoz tartozó szigetek tengeri hagyományai és a tengerhajózási tevékenységek terén meglévő szaktudásuk folytán igen fontosak. Az EU-hoz tartozó szigetek könnyebben tudnak olyan tengerészeket biztosítani, akik több nemzedék tengerészeti szaktudásával rendelkeznek, és nem szabad, hogy ez a szaktudás veszendőbe menjen. Ma olyan időszakot élünk, amikor a szárazföldön súlyos a munkanélküliség, az uniós hajózási ágazatban mégis közismert probléma, hogy nehéz az EU flottájában tisztként alkalmazható uniós tengerészeket találni.

7.4. Az EGSZB ezért intézkedéseket javasol a következő területeken:

- i. lépéseket kellene tenni annak biztosítására, hogy a szigeteknek külön előnyük származzon a tengerfelügyeletből;
- ii. a szigeteket meg kellene bízni kutatási és fejlesztési feladatokkal a mélytengeri bányászat, a tengerkutatás és a tengerfenék feltérképezése terén, továbbá erősíteni kellene kapacitásaikat e téren; a szigetek fontosabb szerepet játszhatnak a biológiai sokféleség védelmében, és az ezzel kapcsolatban különféle szinteken indított kezdeményezésekhez támogatásra van szükség;
- iii. az Európai Bizottságnak európai hatásvizsgálatot kellene készítenie Európa szigeteinek a tengerügyekben játszott szerepéről;
- iv. összehangolt erőfeszítést kellene tenni a tengerügyekben a szigetekre és az általuk betöltött szerepre összpontosítva;
- v. uniós fellépésre van szükség annak érdekében, hogy az EU-hoz tartozó szigetek lakóit a tengeri foglalkozások felé tereljük, és biztosítsuk számukra a szükséges képzést.

8. A szigetekre jellemző termékek és szolgáltatások

8.1. Az európai szigetek eltérő fejlettségi szintet mutatnak: néhányan közülük még a MIRAB (Migration, Remittance, Aid and Bureaucracy) fázisban vannak (Bertram and Watters, 1985); mások a SITE modellt (Small Island Tourist Economies) képviselik (McElroy, 2006); megint mások pedig elértek a PROFIT fázisba (People, Resources, Overseas, Finance, Transportation) (Baldacchino, 2006).

8.2. Néhány egyértelmű bevált gyakorlat a PROFIT fázisban lévő szigetekben:

- Jersey: magánvagyonok kezelése,
- Málta: elektronikus szerencsejátékok,
- Izland: felhőalapú számítástechnika,
- Ciprus: lobogólajstromozás,
- Kréta: LASIK szemkezelés.

8.3. A szigetek versenyképesebbek, ha képesek a rés piacok azonosítására, és ki tudnak azokon emelkedni.

8.4. Az EGSZB ezért a következőket javasolja:

- i. a szigetek számára legjobb gyakorlatok azonosítása;
- ii. a rés piaci fejlesztések regionális politikák általi támogatása;
- iii. a szigetek nyitott laboratóriumokként történő felhasználása ezeknek a termékeknek és szolgáltatásoknak a fejlesztéséhez, melyek azután szélesebb körben hasznosíthatóak lennének a kontinentális Európában.

9. Idegenforgalom a szigetekben

9.1. A szigetek igen gyakran kapcsolódnak a turizmushoz (SITE modell); ugyanakkor, jóllehet a turizmus fontos iparág a szigetek számára, nem lenne szabad úgy tekinteni rá, mint az egyetlen és fő iparágra; megfelelő figyelmet kellene szentelni az ipar egészének is.

9.2. Az idegenforgalmi rés piacok egyértelmű versenyelőnyt biztosítanak a szigeteknek a kontinentális Európa könnyebben megközelíthető területeihez viszonyítva. Az idegenforgalmi rés piac ugyanakkor nem jelenthet szükségszerűen drágább idegenforgalmat. E tekintetben a szigetek elérhetősége kulcsfontosságú a pénzügyi, fizikai és közlekedési szempontú elérhetőség biztosítása szempontjából, tiszteletben tartva a környezetvédelmi követelményeket.

9.3. Az EGSZB ezért a következőket javasolja:

- i. az idegenforgalmi politikák szenteljének különös figyelmet a szigetek helyzetének;
- ii. a turizmus esetén az elérhetőség fogalmába bele kell, hogy tartozzon a szigetekre történő közlekedés, amint azt korábban említettük, csakúgy mint a pénzügyi és mobilitási szempontból értendő elérhetőség, illetve a környezetvédelmi követelmények kérdése.

10. Vízgazdálkodás

10.1. A szigetek a vízgazdálkodás terén hasonló problémákkal szembesülnek, melyek a következők: vízhiány; gyenge vízminőség; nem megfelelő vízfelhasználási gyakorlatok, például a források túlzott használata; a turizmus miatti pluszigények.

10.2. A vulkanikus szigetek olyan dimenzióval egészítik ki a vízgazdálkodást, amellyel a vízpolitikák általában nem foglalkoznak: a vízforrások egészségügyi célokra történő felhasználásával.

10.3. Ezért az EGSZB azt javasolja, hogy a vízgazdálkodási politikák szenteljének külön figyelmet a szigetek sajátos jellemzőinek, hiszen azok gyakran nagyobb mértékben igénylik a következőket:

- i. a víz újrafelhasználása;
- ii. az ivóvíz és a nem ivóvíz megkülönböztetése;
- iii. sótalanítás;
- iv. az esővíz gyűjtése; valamint
- v. az egészségügyi okokból használt vízforrások fenntarthatóságának javítása.

11. Oktatás, képzés és egész életen át tartó tanulás

11.1. Az oktatást sokszor kulcsfontosságú elemnek tekintik az életkörülmények javítása szempontjából. Ez még inkább igaz a szigetek esetében. Jóllehet a felsőoktatási intézmények a szigetek bizonyos szakterületeken gyakran kiemelkedőek, ami szintén a résziaci megközelítést tükrözi, az általános felsőoktatást is elérhetővé kellene tenni a szigetlakók számára.

11.2. Ennek érdekében jobban ki kellene használni a digitális világ kínálta lehetőségeket annak biztosítására, hogy a tanulás és az oktatás ugyanolyan mértékben legyen hozzáférhető a szigetlakók számára, mint a kontinentális Európa lakóinak. A digitális világ kínálta lehetőségek egyértelmű példáját jelentik a Kikládok, ahol a telekonferenciát széles körben használják képzési célokra.

11.3. A szigeteket a lakosság áttelepülése miatt jelentős mértékű népességcsökkenés sújtja, ezért az egész életen át tartó tanulás lehet és kellene, hogy legyen az egyik olyan politika és gyakorlat, amelynek révén a munkaerő, amely nemcsak nagymértékben foglalkoztatható, hanem szeretne is a szigetekeken maradni, visszatartható lenne.

11.4. Az EGSZB ezért a következőket javasolja a szakpolitika számára:

- i. gondolja át az oktatás szerepét a szigetek fejlődése szempontjából;
- ii. vezesse be az egész életen át tartó tanulás megközelítését a foglalkoztathatóság, továbbá olyan munkaerő biztosítására, amelynek révén kihasználható lenne a munkaerőpiac teljes potenciálja a szigetekeken;
- iii. biztosítsa, hogy a szigetek ne veszítsék el munkaerejüket.

Kelt Brüsszelben, 2015. március 19-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Henri MALOSSE